

Jon Ronald Reuel Tolkien

Category: Kitapcy, Romanlar, Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly

написано kitapcy | 21 января, 2025

Jon Ronald Reuel Tolkien DÜNYÄ EDEBIÝATY

► JON RONALD REUEL TOLKIEN

Jon Ronald Reuel Tolkien professor, akademik, "Ýüzükleriň hökümdary", "Hobbit", "Silmarillion" ýaly eserler bilen adyny dünýä edebiýatynyň taryhyna ölmöz-ýitmez edip ýazdyrmagy başaran dünýä belli iňlis ýazyjysy, şahyr.

• Terjimehaly:

J.R.R.Tolkien 1892-nji ýylyň 3-nji ýanwarynda şol wagt Britaniýanyň koloniýasy bolan Günorta Afrikanyň Bloemfontein şäherinde bankir Artur Tolkieniň maşgalasynda dünýä inýär. Kontinentara şertleriň ýaramazlaşmagy bilen kakasyndan başgasy öz gelen ýerlerine Angliýa dolanýarlar. 1896-njy ýylyň 15-nji fewralynda Günorta Afrikadan kakasynyň aradan çykandygy barada habar gelip gowuşýar. J.Ronald Tolkieniň ejesi Mabel çagalarynam alyp Sarehole obasyna göçýär. Az wagt ýaşanam bolsalar bu oba gelejekki ýazyjynyň aňynda çuňňur yzlary goýýar. Çünki ýazyjy "Hobbit" eserindäki hobbit ýurdy Şireni döretmek üçin soňam birnäçe gezek Sareholä gelip gidýär. Sareholede Tolkiene täsir eden zat diňe ol obanyň çemenzarlyga bürenip oturmasy däldi. Obanyň golaýyndaky Moseleý batgalygy we dogany Hillari bilen oýnamaga giden "Cole Bank Road" degirmeni we ol ýerden hemişe diýen ýaly özlerini kowalap

goýberýän "Ak Ogr" lakamly degirmençiniň oglu-da ýazyjynyň aňynda özboluşly täsirleri goýmagy başarypdy.

Ýaş Ronald soňra Birmingemdäki "King Edwards" mekdebine girýär. Has soňra ol täze göçüp gelen ýerlerine ýakyn bolan "St.Philips" mekdebine geçýär. 1904-nji ýylda ejesi Mabel süýji diabeti keseli zerarly aradan çykýar. Ýetim galan çagalara olaryň daýzasy Beatrise we Peder Frensis Morgan hossarlyk edýär. Mekdepde okap ýörkä Ronald uçursyz ýatkeşligi bilen görenleri haýrana goýýar we ol bu döwürde özbaşdak gepleşik dilini taýýarlamagyň üstünde işleýär. Elf dilleriniň düýbi şeýdip tutuldy.

Gelejekki ýazyjynyň çagalyk ýyllarynda iki zat aňynda berk täsir galdyrypdyr. Olaryň biri Birmingemiň uzynlygy 29 metre barabar we 1758-nji ýylda Jon Perrot tarapyndan gurlan "Perrotts Folly" ("Perrotyň dälibaşlygy") diňi we ol diňiň ýanyndaky ýene bir diňdi. Bu iki diň gelejekde ýazyljak "Ýüzükleriň hökümdary" eseri üçin ylham çeşmesi bolupdy.

On alty ýaşynda Ediz atly bir gyz bilen halaşyp başlaýar. Emma Pedr Morgan oňa gyz bilen duşuşmazlygy duýdurýar. 1911-nji ýylda Tolkien klassyk diller boýunça bilimini çuňlaşdyrmak üçin "Exeter" kolležine girýär we ol ýerde söýgülisi Edize sataşýar. Ediziň eýýäm başga birine adaglanansygyna garamazdan, olar 1916-njy ýylyň 22-nji martynda nikalaşýarlar. Şol wagtam Birinji jahan urşy başlaýar. Tolkiýen az wagtlygam bolsa harby gulluga gidýär we fransuz frontunda bolýar. Iň ýakyn görýän iki dostuny söweş meýdanynda ýitiren Tolkien ýakynynda partlan bir bombadan şikes alyp Angliýa dolanýar. Uruş ýazyjynyň aňynda undulmajak ýiti yzlary goýupdy. Uruş gutaran ýyly Oksford uniwersitetinde iş tapan Tolkien ömrüniň birnäçe ýylyny ol ýerde geçirýär. 1945-nji ýylda Oksford uniwersitetiniň professory diýen hormatly ada eýe bolýar. Şol wagta çenli ol gelejekki döretjek eserleriniň geografiki giňişligi bolan "Orta dünýäniň" keşbini doly meýilleşdiripdi. Döredijilik işine terjimeden başlady. 1937-nji ýylda ilkinji eseri "Hobbiti" neşir etdirdi. Eser hem oňyn hem garşylyklaýyn tankydy bellikler aldy. Käbir tankytçylar Oksford uniwersitetiniň professorynyň nädip şeýle gowşak eseri ýazmaga

wagt tapysyna geň galýandyklaryny ýazdylar. Edilen tankydy belliklere garamazdan "Hobbit" gysga wagtyň içinde uly meşhurlyk gazanýar. Aslynda "Hobbit" romany "Ýüzükleriň hökümdary" romanlar tapgyrynyň başlangyç tapgyrydyr. Ilkinji gezek "Orta dünýä" bu kitapda suratlandyrylýar. Bu eserden soň Tolkien "Ýüzükleriň hökümdary" ("The Lord Of The Rings") romanyny ýazmaga başlaýar.

1971-nji ýylyň 29-njy noýabrynda ýazyjynyň aýaly Ediz aradan çykýar. Aýalynyň aradan çykandan soňra bary-ýogy iki ýyl ýaşan Tolkien 1973-nji 2-nji sentýabrynda Britaniýanyň korolyndan "Commander of the Order of the British Empire (CBE)" atly korollygyň iň abraýly nyşanyny alandan soňra 81 ýaşynda Bornmut şäherinde aradan çykýar.

• **Tolkieniň eserleri:**

- 1). "Sir Gawain And The Green Knight", (E.W.Gordon bilen bilelikde, 1925);
- 2). "Beowulf: The Monsters And The Critics" (1936);
- 3) "Hobbit" (1937);
- 4). "Fairy Stories" (1939);
- 5). "Farmer Giles Of Ham" (1949);
- 6). "Ýüzükleriň hökümdary" (1957);
- 7). "The Adventures Of Tom Bombadil" (1962);
- 8). "Smith Of Wootton Major, The Road Goes Ever On" (1967).

• **Aradan çykansoň neşir edilen eserleri:**

- 1). "The Father Christmas Letters" (1976);
- 2). "Silmarillion" (1977);
- 3). "Unfinished Tales" (1980);
- 4). "The Letters of J.R.R. Tolkien"
- 5). "Mr. Bliss" (1982);
- 6). "The Monsters And The Critics And Other Essays" ("Gaýyp bolan kyssalar- 1", 1983);
- 7). "Gaýyp bolan kyssalar – 2" (1984);
- 8). "The Lays Of Beleriand" (1985);
- 9). "The Shaping of Middle-Earth" (1986);

- 10). "The Lost Road and Other Writings" (1987);
- 11). The Return Of The Shadow (1988);
- 12). The Treason Of Isengard , The War Of The Ring (1989);
- 13). "Roverandom" (1998);
- 14). "Huriniň çagalary" (2007);
- 15) "Howply ýurduň hekaýatlary" (2008);
- 16). "Soňlanmadyk hekaýatlar" (2012).

© Kitapçy Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly